

Uključivanje učenika u kvalitetu obrazovanja: na obostrano zadovoljstvo

Prosinac 2017.

Autorica: Marloes van Bussel (iz nizozemske referentne točke za EQAVET)

Uključivanjem u kvalitetu svojeg obrazovanja učenici¹ postižu bolje obrazovne rezultate i istovremeno pomažu u unapređenju kvalitete obrazovanja davanjem povratnih informacija. Drugim riječima, uključivanje učenika dovodi do obostranog zadovoljstva. Pozitivni učinci uključivanja učenika izdvojeni su u razgovorima koje je nizozemska referentna točka za EQAVET² provela s učenicima i nastavnicima u četirima europskim zemljama: Nizozemskoj, Estoniji, Danskoj i Norveškoj.

Koliko vam je važno uključivanje učenika u kvalitetu obrazovanja? Pročitajte ovaj članak, nadahnite se njihovim primjerom i postavite si sljedeća četiri pitanja:

- Osjećaju li se učenici dovoljno sigurno i slobodno da kažu što misle?
- Smatrate li da bi učenici trebali moći dati povratnu informaciju o vašem radu?
- Uočavaju li učenici dobre strane svoje uključenosti?
- Ostavljate li dojam da vam je povratna informacija učenika važna?

„Budući da imam utjecaj na kvalitetu obrazovanja, bolje učim“, tvrdi učenik iz Norveške

---

Osjećaju li se učenici dovoljno sigurno i slobodno da kažu što misle?

Učenici iz škole Tartu Kunstikool u Estoniji pokazuju da su veoma motivirani da pohađaju školu zato što se ondje osjećaju kao kod kuće te imaju dojam da se njihovo mišljenje uzima u obzir. Dalje navode da je nastavni kadar otvoren za nove ideje, voljan ih je saslušati i isprobati nove stvari. Iz priča koje su im prenijeli prijatelji koji pohađaju druge škole u Estoniji znaju da je njihova situacija poprilično jedinstvena. Hoće li se učenici osjećati dovoljno sigurnima i slobodnima da izraze svoje mišljenje o kvaliteti obrazovanja, ovisi o pristupu škole i atmosferi u njoj. Kad se učenici upišu u Tartu Kunstikool, često nisu navikli na to da njihovo mišljenje igra bitnu ulogu. Umjesto toga većinom su zaokupljeni vlastitim životima, naizgled su apatični te nevoljko preuzimaju odgovornost ili se

¹ Izrazi koji se koriste u ovom članku upotrijebljeni su neutralno i odnose se na oba spola.

² Nizozemska referentna točka za EQAVET radi na unapređenju osiguravanja kvalitete u nizozemskom višem sekundarnom strukovnom obrazovanju uz odobrenje nizozemskog Ministarstva obrazovanja, kulture i znanosti. Jedno je od središnjih područja njezina interesa uključivanje učenika u kvalitetu obrazovanja.

uključuju. Stoga baš na nastavni kadar pada teret toga da učenici ostanu uključeni. Za nastavni je kadar ključno da svojim stavom pokaže da mu je sudjelovanje učenika važno i da ono dovodi do opipljivih rezultata. K tome, nastavnici bi trebali nastojati učenicima što više olakšati davanje povratnih informacija. Učenici koji su već uključeni u kvalitetu obrazovanja također igraju ulogu u tome jer upravo oni pomažu u održavanju interesa svojih kolega. Drugi učenici često lakše mogu uvjeriti svoje vršnjake u nešto nego nastavni kadar. Primjer škole Tartu Kunstikool pokazuje da će učenici s vremenom promijeniti svoj stav, naučiti kako dati povratnu informaciju i ubrati plodove svojeg truda.

Tartu Kunstikool trenutno istražuje kako olakšati davanje povratne informacije *online*, i to odmah. U Nizozemskoj je u tu svrhu dostupan niz alata, poput www.onzeles.nl. Uz te oblike izravnog davanja povratne informacije Estonija također razvija strukturirane načine za prikupljanje povratnih informacija od svih učenika, kako na nacionalnoj razini tako i u pojedinačnim školama. To se što je više moguće obavlja *online*.

Nastavnik u Tartu Kunstikoolu zamijetio je da je u estonskom obrazovnom sustavu prošle godine došlo do mnogih pozitivnih promjena. Uključivanje učenika u kvalitetu obrazovanja ide ruku pod rukom s tim promjenama te će zasigurno postati sve važnije u narednim godinama. Na koncu, kao što taj nastavnik kaže, ne možemo pružiti kvalitetno obrazovanje ako ne znamo što naši učenici misle o tome.

Mogu li učenici dati povratnu informaciju o vašem radu?

U danskoj školi Campus Vejle, ali i u drugim školama u Danskoj, godišnja je anketa važan alat za prikupljanje povratnih informacija od učenika. Ta se anketa koristi da bi se ocijenila kvaliteta obrazovanja te rad kako nastavnog kadra tako i učenika. Ravnatelj s kojim smo razgovarali, a koji je i sam dugo radio kao nastavnik, naglasio je važnost procjenjivanja radnog učinka i jednih i drugih. Pitanja za anketu sastavlja nastavni kadar iz različitih škola. Kada je riječ o procjeni samih sebe, učenicima se postavljaju pitanja poput „Jesi li se dobro pripremio za taj nastavni predmet?“, „Možeš li se koncentrirati?“ i „Učiš li ono što želiš učiti?“. Što se pak procjene nastavnog kadra tiče, učenicima su postavljena pitanja poput „Potiče li me nastavnik u dovoljnoj mjeri?“, „Objašnjava li nastavnik jasno stvari?“ i „Obraća li nastavnik dovoljno pažnje na ono što mi kao učenici smatramo važnim?“. Nastavnik dobije ishode ankete te ih analizira. On ili ona zatim koristi tu analizu da bi s učenicima raspravio/la o ishodima: prepoznaju li učenici te ishode, koje je objašnjenje za određene ishode, mogu li još što dodati itd. Na temelju te rasprave nastavnik piše svoje mišljenje o ishodima ankete te ih predaje ravnatelju. Ravnatelj potom može koristiti tu informaciju da bi stvorio svoje mišljenje o kvaliteti obrazovanja.

Ishodi ankete čine presudnu ulaznu informaciju za godišnji plan unapređenja kvalitete obrazovanja pojedine škole. Taj se godišnji plan koristi da bi se dovršio ciklus *planiraj – provedi – procijeni – provjeri (djeluj)*. Dosad je to bilo veoma uspješno: ravnatelj Campus Vejlea ukazao je na to da se otprilike 95 posto godišnjeg plana svake godine provede u djelo. Vodstvo škole izradi prvi nacrt plana. Zatim se o njemu raspravlja u skupinama od šest nastavnika te ga se izmjenjuje u skladu s povratnom informacijom nastavnika. Nakon toga skupina sastavljena od nastavnog kadra i ravnatelja usklađuje provođenje godišnjeg plana i preuzima odgovornost za utvrđivanje daljnjih koraka. Na koncu je cijeli nastavni kadar odgovoran za provođenje koraka za unapređenje. Nastavni je kadar

zadovoljan i svojom uključenosti u izradu godišnjeg plana i njegovim sadržajem. Podaci prikupljeni na državnoj razini, koje Vlada prenosi natrag školama, tvore drugi važan izvor informacija za godišnji plan. Podaci koje su prikupile škole također se podnose i Ministarstvu obrazovanja. Ministarstvo koristi te podatke da bi ocijenilo kvalitetu obrazovanja i oblikovalo svoje politike.

K tome, ravnatelj koristi ishode ankete da bi vrednovao radni učinak nastavnog kadra. Nastavni je kadar zadovoljan time što se s ishodima ankete postupa povjerljivo – naposljetku, riječ je o stručnjacima koji su posvećeni svom poslu i koji znaju u čemu su dobri i što bi trebali unaprijediti. Uloga je ravnatelja da im uzvрати za to povjerenje. Da bi to mogao učiniti, mora se otvoreno raspravljati o onim točkama koje bi trebalo unaprijediti te mora postojati prostor za osobni razvoj. Drugi je bitan čimbenik to što je nastavni kadar koji ne izvršava dobro svoje zadaće u pravilu otkriven u ranom stadiju i drugačijom metodom. Stoga su šanse da će se kao rezultat anketa razotkriti neki značajni problemi relativno male.

Ravnatelj tvrdi da je u svom radu dulje od 20 godina koristio tu metodu prikupljanja informacija od učenika – prvo kao nastavnik, a sad i kao ravnatelj. Ukazao je na to da je to uobičajena praksa, kako u njegovoj školi tako i u cijeloj Danskoj. Štoviše, smatra da ne bi bilo moguće da nastavni kadar koji ne cijeni input svojih učenika nastavi sa svojim radom jer je to dio njihova posla.

Uočavaju li učenici dobre strane svoje uključenosti?

Učenici u školi Slåtthaug videregående skolein u Norveškoj kažu, bez vanjskog poticanja, da bolje svladavaju gradivo kad su uključeni u kvalitetu obrazovanja. Isto tako naglašavaju važnost odnosa koje razvijaju sa svojim nastavnicima i školskim kolegama. Međusobno uključivanje u razgovor dovodi do stvaranja temelja povjerenja, uklanjanja barijera i veće solidarnosti u razredu. Potkrepljujući to primjerom, jedan je učenik izjavio da je zbog toga počeo više cijeniti svoje nastavnike i da lakše prihvaća njihove savjete. Jedan je od nastavnika pak kazao da mu je veća uključenost učenika pomogla da više cijeni sve za što su sposobni i shvati što bi još tek trebali naučiti. U cjelini nastavni kadar smatra uključivanje učenika u unapređenje obrazovanja dijelom svojih nastavničkih dužnosti. To se mahom događa neformalno, a nastavnik može slobodno odlučiti o tome kako to učiniti. Posljedica je tog neformalnog pristupa to da je manje vjerojatno da će nastavnici na unapređenjima zasnovanim na povratnim informacijama učenika raditi kao grupa. Iako bi nastavni kadar u toj norveškoj školi želio učiniti više u tom pogledu, svejedno naglašavaju da je to u praksi često nemoguće zbog manjka vremena i strukturiranosti. Nastavnici smatraju da bi mogli naučiti više jedni od drugih kada bi prisnije surađivali, npr. tako da zajedno analiziraju ishode. Ipak, tu bi trebalo istaknuti da se učenička povratna informacija o određenom razredu ne mora nužno odnositi i na druge razrede ili nastavnike.

Uz to što su bili uključeni u nastavi, učenici su također ispunili godišnju anketu o školi kao društvenom okruženju za učenje, koja je sadržavala pitanja poput „Možeš li ovdje dobro svladati gradivo?“, „Osjećaš li se kao doma?“, „Imaš li dovoljno prijatelja u školi?“ itd. Ta se anketa većinom bavi samom školom kao društvenim okruženjem i učeničkim blagostanjem u njoj. Anketa je provedena na nacionalnoj razini i njezin je glavni cilj procijeniti rad škola i usporediti ih jedne s drugima.

Primjer ove škole u Norveškoj ističe važnost odnosa s obzirom na njihovu kvalitetu. Uzajamno poštovanje i dogovor o tome što funkcionira ili ne funkcionira dobro stvaraju okruženje koje se pozitivno odražava na proces učenja.

Ostavljate li dojam da vam je povratna informacija učenika važna?

Nastavni kadar Odjela za ekonomiju i poduzetništvo pri Regionalnom centru za obrazovanje i usavršavanje u Leijgraafu (ROC de Leijgraaf) u Nizozemskoj nedavno je u radu na unapređenju kvalitete obrazovanja počeo koristiti metodu *hakiraj svoju nastavu*. Metoda uključuje „hakiranje“ nastave (www.hackjeles.nl). Dva „hakera“, koja su ujedno i bivši učenici te škole, privremeno preuzmu razred da bi s učenicima raspravljali o kvaliteti obrazovanja i došli do definiranog plana djelovanja. Jedno od pitanja koje dotaknu glasi: „Kako bi izgledao tvoj program da ga možeš sam oblikovati?“ Hakeri pomažu učenicima da pretvore svoje ideje u konkretne vodiče u kojima je sve navedeno korak po korak. Na kraju sata učenici dovrše svoje planove djelovanja koje mogu primijeniti jedni s drugima i sa svojim nastavnikom. Prema jednoj učenici ROC de Leijgraafa, metoda *hakiraj svoju nastavu* dala joj je dojam da može značajno doprinijeti kvaliteti obrazovanja. Na kraju ne samo da je dala povratnu informaciju nego se i uhvatila ukoštac s akcijskim planovima. Posljedica je toga da učenici imaju utjecaj na izmjene koje se provode. Druga nam je učenica također kazala da se više ne osjeća kao pasivna promatračica, nego je osnažena za davanje doprinosa. K tome, cijenila je to što nijedna tema nije bila zabranjena za raspravu tijekom sesija u okviru metode *hakiraj svoju nastavu*; učenici su mogli slobodno iznijeti bilo koji problem koji su imali.

„Nemojte misliti za
učenike, nego zajedno
s njima“

Učeničko je vlasništvo ključno za nastavni kadar Odjela za ekonomiju i poduzetništvo. Učenici grade budućnost za sebe, a to je proces u kojem njihovo obrazovanje igra značajnu ulogu. Stoga je važno da su aktivno uključeni, da znaju što žele i da imaju priliku utjecati na taj proces. Nadalje, uključivanje učenika uklapa se u ROC de Leijgraafov općeniti fokus na ljudski potencijal. Svaka osoba ima talente i ambicije; aktivno sudjelovanje dopušta učenicima da ostvare svoje ambicije, a usto im daje osjećaj da imaju kontrolu nad vlastitim obrazovanjem. Nastavnik naglašava

da je nastavnom kadru važno da vodstvo škole cijeni njihovu znatiželju i otvorenost prema učeničkim povratnim informacijama. Kad nastavnici primaju povratnu informaciju od učenika, bitno je vremenski odložiti vlastiti sud. Nastavnici bi trebali paziti da ne koriste raznorazne prigovore i izlike da bi izbjegli rješavanje učenih nedostataka ili problema.

Da bi se ta visoka razina uključenosti pretvorila u opipljive rezultate, od presudne je važnosti da se uključivanje učenika podupire na svim razinama organizacije – od učionice do izvršnog odbora škole. U razgovoru s članicom Izvršnog odbora škole ROC de Leijgraaf saznali smo da bi, prema njezinu mišljenju, uključivanje učenika trebalo biti u prvom planu svih njezinih aktivnosti: „Naša politika organiziranja obrazovanja u školi u suradnji s učenicima ne bi trebala biti puko obećanje.“ Primjerice, Izvršni je odbor izdvojio sredstva za osnivanje društva bivših učenika, zamolio je Učeničko vijeće da u glavnim crtama izloži kakve resurse trebaju da bi radili na odgovarajući način, a Odbor organizira i događanje na kojem učenici mogu izložiti svoje ideje o unapređenju obrazovnog procesa. Izvršni odbor isto tako pronalazi načine da što više privuče učenike da sudjeluju na tom događanju, primjerice tako da se izlaganje pretvori u test sposobnosti te da se dodjeljuje nagrada za najbolju

ideju. Informacije o tome što je učenicima privlačno uvijek je najbolje saznati od njih samih jer oni najbolje znaju što ih motivira.

Osim što ROC de Leijgraaf ima vlastiti pristup, sve škole u Nizozemskoj imaju zakonsku obvezu sazvati učeničko vijeće te su podložne procesu praćenja koji provodi JOB – Udruženje učenika u višem sekundarnom strukovnom obrazovanju³. To udruženje predstavlja interese nizozemskih učenika u višem sekundarnom strukovnom obrazovanju te njegov Odbor čine isti ti učenici. Među ostalim, JOB sastavlja JOB-praćenje⁴ i obrađuje rezultate. Ti se rezultati pak vraćaju školama da bi one mogle unaprijediti svoje obrazovanje.

U ROC de Leijgraafu ideja je misliti ne za učenike, nego zajedno s učenicima – i to ne samo kada je u pitanju procjenjivanje kvalitete nego i kada je riječ o planiranju unaprijed. „Promišljanje s učenicima“ tako stvara snažan osjećaj zajednice, učenicima pruža dodatne prilike za učenje i sa sobom nosi pregršt dobrih ideja.

Koji je vaš odgovor na ta pitanja?

Gorenavedene studije slučaja iz četiriju europskih zemalja pokazuju kako učenici mogu imati udjela u kvaliteti obrazovanja, kao i izvrsne rezultate do kojih to može dovesti. S jedne strane učenici postaju uključeni u svoje obrazovanje i postižu bolje rezultate; s druge strane nastavni kadar dobiva zalihe odličnih ideja zahvaljujući kojima može unaprijediti kvalitetu obrazovanja. Uz to što uključivanje učenika u unapređenje obrazovanja postaje dio dužnosti nastavnog kadra, sudjelovanje učenika u kvaliteti obrazovanja također se može ostvariti na formalniji, strukturiraniji način, primjerice u formi učeničkih vijeća; oba oblika sudjelovanja učenika mogu biti korisna. Ali prije svega, nastavni kadar mora prepoznati važnost sudjelovanja učenika da bi ono postalo dio obrazovnog procesa; nastavnici moraju prihvatiti da ne može postojati kvalitetno obrazovanje bez uključenosti učenika. To također uključuje otvorenost prema učeničkim idejama, izostanak straha od mišljenja učenika, samopouzdanje u vlastiti nastavnički rad, zadovoljstvo time što se prema ishodima učeničkih procjena odnosi s povjerenjem, kao i obraćanje pozornosti na odnos s učenicima. Ako nastavnici udovolje tim uvjetima, moći će razviti vještine koje su im potrebne, poput vještine stvaranja atmosfere u kojoj će se učenici osjećati sigurno i slobodno, tako što će slušati i razumjeti ono što učenici govore, učiti analizirati ishode učeničkih procjena, uvesti promjene utemeljene na dobivenim povratnim informacijama i izvijestiti učenike o promjenama koje su ti ishodi potaknuli. Bit svake studije slučaja izražena je kao pitanje. Kako biste odgovorili na ta pitanja imajući na umu svoj tim ili obrazovni proces i učenike u školi?

Zahvale

Ovaj je članak napisan u velikodušnoj suradnji učenika, nastavnog kadra, vodstva škole i jednog člana izvršnog odbora sljedećih škola:

- Tartu Kunstikool, Estonija

³ Nizozemski sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja poznaje dvije razine srednjoškolskog obrazovanja: primarnu, koju učenici upisuju u dobi od 12 godina, te sekundarnu, koju upisuju u dobi od 16 i više godina. U Hrvatskoj bi ekvivalent sekundarnom strukovnom obrazovanju bila srednja strukovna škola.

⁴ Istraživanje namijenjeno učenicima strukovnih škola koje JOB provodi jednom u dvije godine, izvorno *JOB Monitor*.

- Campus Vejle, Danska
- Slåtthaug videregående skolein, Norveška
- ROC de Leijgraaf, Nizozemska

Nizozemska referentna točka za EQAVET svima bi
htjela zahvaliti na njihovim doprinosima.

Za više informacija kontaktirajte Marloes van Bussel
mbussel@cinop; +31610882969

EQAVET

Stationsplein 14
5211 AP 's-Hertogenbosch
Nizozemska
073-6800800
eqavet@cinop.nl
www.eqavet.nl

Zahvaljujemo nizozemskoj referentnoj točki za EQAVET na ustupanju članka za prijevod i prenošenje.

Prijevod i lektura: Tresmontes j. d. o. o.

Prilagodba: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, nacionalna referentna točka za osiguravanje kvalitete – qavet.hr

Izrada ovog članka sufinancirana je iz projekta EQAVET nacionalne referentne točke (2017. – 2019.).
Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora publikacije i Europska komisija ne može se smatrati odgovornom prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Zagreb, ožujak 2019.